

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΕΥΧΟΣ 38 – ΜΑΡΤΙΟΣ 2019

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΉ ΕΡΕΥΝΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Σε αυτό το τεύχος της «Οικονομικής Έρευνας» παρουσιάζονται αποτελέσματα από αναλύσεις που αφορούν διάφορες πτυχές της κυπριακής οικονομίας. Συνοπτικά:

- Παρουσιάζονται αποτελέσματα μελέτης η οποία εξετάζει το μισθολογικό χάσμα μεταξύ εργαζομένων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στην Ευρώπη.
- Παρουσιάζονται οι τελευταίες εξελίξεις της παραγωγικότητας στην κυπριακή οικονομία.
- Διερευνάται η δυνατότητα μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην Κύπρο έως το 2030 με την εφαρμογή κατάλληλων τεχνολογικών μέτρων σε όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας που δεν εμπίπτουν στο ευρωπαϊκό Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΣΕΔΕ).
- Εξετάζονται οι παράγοντες που πιθανόν να επηρεάζουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια στην Κύπρο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• Η επίδραση των μέτρων λιτότητας στο μισθολογικό χάσμα δημόσιου/ ιδιωτικού τομέα στην Ευρώπη	2
• Οι εξελίξεις της παραγωγικότητας στην Κυπριακή οικονομία	3
• Ανάλυση κόστους-αποτελεσματικότητας μέτρων πολιτικής για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην Κύπρο	4
• Παράγοντες που επηρεάζουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια στην Κύπρο	5
• Νέα του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών και του Τμήματος Οικονομικών	6-7

Η επίδραση των μέτρων λιτότητας στο μισθολογικό χάσμα δημόσιου/ιδιωτικού τομέα στην Ευρώπη

Μαρία Μιχαήλ και Λούης Ν. Χριστοφίδης

Η παρούσα μελέτη* εξετάζει το μισθολογικό χάσμα μεταξύ εργαζομένων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στην Ευρώπη, το 2007, που ήταν η τελευταία χρονιά πριν την πρόσφατη οικονομική κρίση, αλλά και κατά τη διάρκεια της κρίσης μέχρι το 2013. Για τις εκτιμήσεις χρησιμοποιήθηκαν συγκρίσιμα δεδομένα για ένα μεγάλο αριθμό ατόμων και Ευρωπαϊκών χωρών (Ερευνα Εισοδημάτων και Συνθηκών Διαβίωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης- EU-SILC).

Το πρώτο μέρος της ανάλυσης βασίζεται στη μεθοδολογία που πρότειναν οι Oaxaca και Ransom (1994), με την οποία το χάσμα χωρίζεται σε δύο μέρη: (i) αυτό που μπορεί να εξηγηθεί από τις διαφορές στα χαρακτηριστικά των ατόμων στους δύο τομείς (π.χ. στο επίπεδο εκπαίδευσής τους και στην πείρα που κατέχουν) και (ii) σε ένα “ανεξήγητο” κομμάτι που οφείλεται σε άγνωστους ή μη μετρήσιμους παράγοντες. Ανάμεσα στις χώρες με το υψηλότερο “ανεξήγητο” χάσμα κατά το 2007 είναι το Λουξεμβούργο, και σχεδόν όλες οι χώρες που εισήλθαν σε πρόγραμμα οικονομικής στήριξης από την ΕΕ κατά τα χρόνια που ακολούθησαν, όπως Ελλάδα, Κύπρος, Πορτογαλία, Ισπανία, Ουγγαρία, Λετονία, και Ρουμανία. Από την άλλη, ανάμεσα στις χώρες με το χαμηλότερο χάσμα το 2007 είναι οι Σκανδιναβικές χώρες, και κάποιες χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, όπως Αυστρία, Βέλγιο, Ολλανδία κ.ά. Η διάσπαση του μισθολογικού χάσματος επαναλαμβάνεται για έξι επιπρόσθετα χρόνια με σκοπό να διερευνηθεί η εξέλιξη του χάσματος ΔG (\uparrow ή \downarrow) με την πάροδο του χρόνου και η επίδραση των μέτρων λιτότητας (F =πάγωμα και C =αποκοπή μισθών στον Πίνακα 1) που υιοθετήθηκαν στους δημόσιους τομείς κατά τη διάρκεια της κρίσης.

Πίνακας 1: Μέτρα, χώρες και εξέλιξη του χάσματος ΔG

	$F=C=0$	$F=1; C=0$	$F=0; C=1$	$F=C=1$
$\Delta G \uparrow$	BE, DE MT, NL	AT, BG LU		CY ^p , EE ES ^b , IT LT
$\Delta G \downarrow$	DK, FR FI, NO SE	PL, SK UK	LV ^b RO ^b	CZ, EL ^p HU ^b , IE ^p PT ^p , SI

Επεξηγηματικά, $F=1; C=0$ στη στήλη 3, του Πίνακα 1, σημαίνει ότι για τις χώρες αυτές, υπήρξε πάγωμα αλλά όχι μείωση των ονομαστικών μισθών, και ανάλογα για τις άλλες στήλες. Στις περισσότερες χώρες (16 χώρες, κάτω μέρος του Πίνακα 1) παρατηρείται μείωση στο χάσμα ($\Delta G \downarrow$) κατά την περίοδο 2007-2013, η οποία καθοδηγείται, κυρίως, από μειώσεις του “ανεξήγητου” μισθολογικού χάσματος. Ανάμεσα στις χώρες με τη μεγαλύτερη μείωση είναι οι χώρες σε πρόγραμμα στήριξης (εκθέτης p), όπως η Ελλάδα (EL), στην οποία πάρθηκαν πολύ αυστηρά μέτρα μείωσης των μισθών στο δημόσιο. Η Ουγγαρία (HU), η Λετονία (LT) και η Ρουμανία (RO), χώρες που έλαβαν βοήθεια για να αντιμετωπίσουν ελλείματα στο ισοζύγιο πληρωμών (εκθέτης b), είναι και αυτές μεταξύ των 16 χωρών στο κάτω μέρος του Πίνακα 1. Η μειονότητα των χωρών, στο πάνω μέρος του Πίνακα (13 χώρες), βίωσε αύξηση στο χάσμα μισθών ($\Delta G \uparrow$). Μια από αυτές, η Κύπρος (CY), ήταν σε πρόγραμμα (εκθέτης p), η δε Ισπανία (ES) έλαβε βοήθεια για το ισοζύγιο πληρωμών (b). Στην Κύπρο, διάφορα μέτρα λήφθηκαν μετά από άλλες χώρες και μετά το τέλος της μελέτης το 2013.

Επιπρόσθετα, η μελέτη εξετάζει το χάσμα κατά μήκος της κατανομής των μισθών στους δύο τομείς για τα δύο χρόνια 2007 και 2013. Σε γενικές γραμμές παρατηρούμε μεγάλο χάσμα μεταξύ των χαμηλόμισθων υπαλλήλων του δημόσιου και των χαμηλόμισθων του ιδιωτικού τομέα, ενώ για τους υψηλόμισθους υπαλλήλους το χάσμα μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα είναι μικρό ή και αρνητικό.

Τέλος, κωδικοποιώντας τα μέτρα που πάρθηκαν σε κάθε χώρα κατά τη διάρκεια της κρίσης (είτε αποκοπές $C=1$, είτε παγωποιήσεις $F=1$ μισθών στο δημόσιο), και χρησιμοποιώντας στατικές και δυναμικές οικονομετρικές μεθόδους, βρίσκουμε ότι οι αποκοπές έχουν αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στο μισθολογικό χάσμα δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, παρά τις ταυτόχρονες ενδογενείς μειώσεις μισθών στον ιδιωτικό τομέα. Αυτό ισχύει στο μέσο μισθό, αλλά και για τους υψηλόμισθους υπαλλήλους (90ο ποσοστημόριο της κατανομής των μισθών). Για τους χαμηλόμισθους (10ο ποσοστημόριο) η επίδραση των μέτρων είναι θετική και μη στατιστικά σημαντική. Τα παραπάνω αντανακλούν το γεγονός ότι σε αρκετές χώρες, όπως και στην Κύπρο, τα μέτρα λιτότητας επικεντρώθηκαν εκεί που το χάσμα μισθών ήταν χαμηλό ή αρνητικό (δηλαδή στους υψηλόμισθους δημόσιους υπαλλήλους) και δεν επεδίωξαν να αλλάξουν την ποσοστημοριακή δομή του χάσματος αμοιβών μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα.

* Michael M. and L. N. Christofides, "The Impact of Austerity Measures on the Public-Private Sector Wage Gap in Europe", Economic Policy Paper, 04-18, November 2018.

Οι εξελίξεις της παραγωγικότητας στην Κυπριακή οικονομία

Χαράλαμπος Καραγιαννάκης και Θεοφάνης Μαμουνέας

Ισχυροί αυξητικοί ρυθμοί στην παραγωγικότητα αποτελούν προϋπόθεση για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη το οποίο μεταφράζεται σε βελτίωση του βιοτικού επιπέδου μιας χώρας. Παράλληλα, βελτιώσεις στην παραγωγικότητα συνεισφέρουν στην ενίσχυση της εθνικής ανταγωνιστικότητας διαμέσου της διαμόρφωσης ευνοϊκότερου εμπορικού ισοζυγίου. Η μέθοδος που υιοθετείται στο παρόν δελτίο* για τη μελέτη της παραγωγικότητας μας επιτρέπει να εξετάσουμε τις υποκείμενες δυνάμεις που συμβάλλουν στη διαχρονική αλλαγή της παραγωγικότητας της εργασίας στην Κύπρο. Μεταβολές στην παραγωγικότητα εργασίας αντανακλούν αλλαγές: (1) στην ολική παραγωγικότητα - και ως εκ τούτου στην αποδοτικότητα της χρήσης των πόρων που είναι διαθέσιμοι στην οικονομία, και (2) στη σχετική ένταση της χρήσης των διαφόρων συντελεστών παραγωγής. Θετικοί ρυθμοί μεταβολής στην ολική παραγωγικότητα μεταφράζονται σε υψηλότερα επίπεδα παραγωγής με την ίδια ποσότητα εισροών (κεφαλαίου και εργασίας), σηματοδοτώντας βελτίωση στην αποδοτικότητα των παραγωγικών διαδικασιών.

Από το 2015 η κυπριακή οικονομία σημειώνει έντονους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης και ο ρυθμός αύξησης της παραγωγικότητας έχει ανακάμψει. Ωστόσο, ο ρυθμός μεταβολής του πραγματικού προϊόντος ανά ώρα εργασίας, βρίσκεται ακόμα σε επίπεδα σημαντικά χαμηλότερα αυτών που παρατηρούνταν πριν από την κρίση. Η αποτελεσματικότερη χρήση των συντελεστών παραγωγής, η οποία φαίνεται από την αύξηση που καταγράφεται στην ολική παραγωγικότητα τα τελευταία χρόνια, αποτέλεσε τον κύριο παράγοντα της προαναφερθείσας αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας. Η ενδυνάμωση στην ολική παραγωγικότητα, μεταξύ άλλων, αντανακλά παλαιότερες και πρόσφατες προσπάθειες που αποσκοπούσαν στην ιδιωτικοποίηση κρατικών επιχειρήσεων, στην άρση των φραγμών και στην ενίσχυση της ευελιξίας στην αγορά εργασίας, καθώς και στη μεταρρύθμιση του δημόσιου τομέα για την ελαχιστοποίηση άσκοπων και χρονοβόρων γραφειοκρατικών διαδικασιών. Παρόλα αυτά, η επιβράδυνση του ρυθμού μεταβολής της παραγωγικότητας εργασίας στην Κύπρο είναι αποτέλεσμα των αρνητικών ρυθμών ανάπτυξης της κεφαλαιακής έντασης ή του ρυθμού μεταβολής του κεφαλαίου που χρησιμοποιείται ανά μονάδα εργασίας. Δεδομένου ότι η παραγωγικότητα της εργασίας

αυξάνεται όταν το κεφάλαιο αυξάνεται ταχύτερα από ότι το εργατικό δυναμικό (αν δεν υπάρξουν αλλαγές στην αποδοτικότητα των συντελεστών παραγωγής), η επιβράδυνση στην παραγωγικότητα της εργασίας που παρατηρείται, οφείλεται στο γεγονός ότι κατά την περίοδο μετά το τέλος του 2014 το κεφάλαιο αυξήθηκε με σημαντικά μικρότερο ρυθμό από αυτόν που σημειώθηκε στο εργατικό δυναμικό. Με σημαντικό αριθμό μη εξυπηρετούμενων δάνειων να εξακολουθούν να βαραίνουν τους ισολογισμούς των κυπριακών τραπεζών και με αυστηρότερους κανονισμούς για χορήγηση νέων δανείων, οι επιχειρήσεις δυσκολεύονται να χρηματοδοτήσουν την αγορά πάγιων περιουσιακών στοιχείων, συμβάλλοντας στην αρνητική επίδραση της υποκατάστασης κεφαλαίου-εργασίας που παρατηρείται στην οικονομία και ταυτόχρονα εμποδίζοντας την επέκταση νέων παραγωγικών επιχειρήσεων, θέτοντας σε κίνδυνο και την ολική παραγωγικότητα της χώρας.

Προηγούμενες εκδόσεις του δελτίου που περιλάμβαναν συγκρίσεις παραγωγικότητας μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, υπέδειξαν την ανάγκη για την Κύπρο να βρει τρόπους να ενισχύσει την παραγωγικότητά της προκειμένου να βελτιωθεί η θέση της σε σύγκριση με τις χώρες της Δυτικής και Κεντρικής Ευρώπης. Πολιτικές που στοχεύουν στην αύξηση της οικονομικής αποδοτικότητας είναι ύψιστης σημασίας για την αύξηση της εθνικής παραγωγικότητας. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, για τη βελτίωση της παραγωγικότητας και συνεπώς την ενίσχυση της αιφύρου ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας στην Κύπρο, πολιτικές που ενθαρρύνουν τις επενδύσεις στις Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και στο ανθρώπινο κεφάλαιο, καθώς και πολιτικές που προάγουν την Έρευνα & Ανάπτυξη (E&A), θα πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο των πολιτικών συζητήσεων. Οι πολιτικές αυτές, σε συνδυασμό με τις συνεχείς προσπάθειες για εξάλειψη των διαρθρωτικών δυσκαμμιών (όπως οι καθυστερήσεις στο δικαστικό σύστημα και οι γραφειοκρατικές διαδικασίες στο δημόσιο τομέα) και βελτίωση των οικονομικών θεσμών, συμπεριλαμβανομένου ενός υγιέστερου τραπεζικού τομέα και ενθάρρυνση εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης ώστε να ικανοποιούνται οι ανάγκες των επιχειρήσεων για επενδύσεις, θα οδηγήσουν σε αύξηση της παραγωγικότητας, βοηθώντας την Κύπρο να συγκλίνει στα επίπεδα των χωρών της Δυτικής και Κεντρικής Ευρώπης και να γίνει περισσότερο ανταγωνιστική στην ΕΕ.

* Charalamos Karagiannakis and Theofanis Mamuneas, https://ucy.ac.cy/erc/documents/Bulletin_Grk13.12.18.pdf, Productivity Analysis, 18/1, December 2018

Ανάλυση κόστους-αποτελεσματικότητας μέτρων πολιτικής για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην Κύπρο*Χρύσω Σωτηρίου, Απόστολος Μιχόπουλος και Θεόδωρος Ζαχαριάδης*

Η Κυπριακή Δημοκρατία, ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει συγκεκριμένες δεσμεύσεις για μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου, με στόχο τον μετριασμό της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής. Οι δεσμευτικοί στόχοι για το 2030 είναι φιλόδοξοι, όπως και για τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ΕΕ. Αυτό καθιστά επιτακτικό τον μακροχρόνιο σχεδιασμό κατάλληλης ενεργειακής και περιβαλλοντικής πολιτικής, με στόχο την επίτευξη των στόχων με το ελάχιστο δυνατό κόστος.

Σε αυτό το πλαίσιο, η μελέτη μας* διερεύνησε τη δυνατότητα μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην Κύπρο έως το 2030, με την εφαρμογή κατάλληλων τεχνολογικών μέτρων σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας που δεν εμπίπτουν στο ευρωπαϊκό Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΣΕΔΕ). Αυτό σημαίνει ότι εξετάστηκαν πολιτικές σε όλους τους οικονομικούς τομείς εκτός της παραγωγής ηλεκτρισμού και της τσιμεντοβιομηχανίας, καθότι οι δύο αυτοί κλάδοι εμπίπτουν στο ΣΕΔΕ και έχουν ήδη συγκεκριμένους περιορισμούς στις εκπομπές τους.

Η μελέτη εξέτασε όλα τα πιθανά μέτρα αποφυγής εκπομπών σε τομείς όπως η ελαφριά βιομηχανία, τα νοικοκυριά, ο τριτογενής τομέας, οι μεταφορές και η γεωργία. Παραδείγματα τέτοιων μέτρων είναι η ενεργειακή αναβάθμιση των υφιστάμενων κτιρίων, η αντικατάσταση βιομηχανικού εξοπλισμού με νέο υψηλότερης ενεργειακής απόδοσης, η προώθηση της ηλεκτροκίνησης στα επιβατικά οχήματα, η αντικατάσταση φορτηγών με νέα που χρησιμοποιούν φυσικό αέριο ως καύσιμο, η συμπαραγωγή ηλεκτρισμού και θερμότητας στη βιομηχανία, η προώθηση της αναερόβιας χώνευσης με ταυτόχρονη παραγωγή ηλεκτρισμού στον τομέα των αποβλήτων, η επένδυση σε δημόσια μεταφορικά μέσα κ.ά.

Για κάθε μέτρο υπολογίσαμε το προεξοφλημένο κόστος από την εφαρμογή του (που περιλαμβάνει το επιπλέον κόστος επένδυσης σε σύγκριση με συμβατικές τεχνολογίες, το λειτουργικό κόστος και το κόστος καυσίμου) και την αποτελεσματικότητά του εκφρασμένη σε μείωση των εκπεμπόμενων αερίων του θερμοκηπίου μέχρι το 2050. Για τον σκοπό αυτό χρησιμοποιήσαμε οικονομικά δεδομένα από την εγχώρια αγορά και αξιοποιήσαμε πληροφόρηση που προήλθε από ειδικούς για κάθε τεχνολογία. Με βάση τα αποτελέσματα, κατασκευάσαμε την καμπύλη οριακού κόστους μείωσης των εκπομπών αυτών, η οποία μας

επιτρέπει, ανάλογα με το επίπεδο μείωσης των εκπομπών στο οποίο στοχεύουμε, να επιλέξουμε την υλοποίηση των πιο αποδοτικών από αυτά τα μέτρα, δηλαδή εκείνων που έχουν το χαμηλότερο κόστος ανά τόνο μείωσης των εκπομπών.

Η ανάλυσή μας διενεργήθηκε από τη σκοπιά της χάραξης δημόσιας πολιτικής και όχι από ιδιωτική χρηματοοικονομική σκοπιά. Για τον λόγο αυτό, πέρα από το βασικό σενάριο ανάλυσης, εξετάσαμε και εναλλακτικούς υπολογισμούς που παίρνουν υπόψη και το όφελος εξαιτίας του περιβαλλοντικού κόστους που αποφεύγεται λόγω των μέτρων αυτών, εκφράζοντας έτσι σε οικονομικούς όρους το κόστος των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου καθώς και αερίων ρύπων.

Η μελέτη χρηματοδοτήθηκε από την Υπηρεσία Υποστήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (SRSS) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Τα αποτελέσματα μπορούν να αξιοποιηθούν άμεσα από τις κυπριακές περιβαλλοντικές αρχές. Το Τμήμα Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος έλαβε υπόψη τα συμπεράσματά μας για την κατάστρωση στρατηγικής για τη μετάβαση της Κύπρου σε οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Σύμφωνα με αυτά, μια οικονομικά αποδοτική στρατηγική θα πρέπει να επικεντρωθεί στα ακόλουθα μέτρα:

- Ισχυρή προώθηση των δημόσιων μεταφορών και της ηλεκτροκίνησης στα επιβατικά αυτοκίνητα, με συνδυασμό επενδύσεων σε υποδομές και οικονομικών κινήτρων στους πολίτες για χρήση των δημόσιων μεταφορικών μέσων και αγορά ηλεκτρικών οχημάτων.
- Αξιοποίηση του δυναμικού συμπαραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας στον τομέα των κτηνοτροφικών και αστικών αποβλήτων (προώθηση αναερόβιας χώνευσης) και στον τριτογενή τομέα (ξενοδοχεία και νοσοκομεία).
- Αντικατάσταση παλαιού εξοπλισμού και χρήση καθαρότερων καυσίμων στη βιομηχανία (π.χ. υγραέριο)
- Ενεργειακές αναβαθμίσεις στα οικιστικά και εμπορικά κτίρια που κατασκευάστηκαν πριν από το 2008 με μέτρα όπως η θερμομόνωση οροφών, καθώς και αντικατάσταση παλαιών συστημάτων θέρμανσης με σύγχρονα πολύ αποδοτικά συστήματα αντλιών θερμότητας.

Πρέπει να τονισθεί ότι, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης, ακόμα και αν ληφθούν τα πιο πάνω μέτρα σε μεγάλη έκταση, ο δεσμευτικός στόχος της Κύπρου έως το 2030 για μείωση των εκπομπών των τομέων εκτός ΣΕΔΕ κατά 24% σε σχέση με το 2005 είναι εξαιρετικά απίθανο να επιτευχθεί, κάτι που θα έχει επιπρόσθετο οικονομικό κόστος για την κοινωνία.

* Sotiriou C., Michopoulos A. and Zachariadis T., "[On the Cost-Effectiveness of National Economy-Wide Greenhouse Gas](#)

[Emissions Abatement Measures](#)". Economic Policy Paper 05-18, November 2018.

Παράγοντες που επηρεάζουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια στην Κύπρο

Νεκτάριος Α. Μιχαήλ και Χρήστος Σ. Σάββα

Η παρούσα μελέτη* εξετάζει τους παράγοντες που πιθανόν να επηρεάζουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια στην Κύπρο.

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση στα τέλη του 2007, ακολουθούμενη από την ευρωπαϊκή κρίση δημόσιου χρέους, έχει αφήσει μια «κληρονομιά» από υψηλά μη εξυπηρετούμενα δάνεια σε διάφορες ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες οικονομίες. Όπως είναι γνωστό, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια είναι δάνεια που θεωρούνται κοντά ή ήδη σε χρεωκοπία, με την πιθανότητα αποπληρωμής τους να είναι εξαιρετικά μικρή. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ένα δάνειο κατατάσσεται ως μη εξυπηρετούμενο, όταν ο οφειλέτης δεν πληρώνει το συμφωνηθέν ποσό για περισσότερες από 90 ημέρες. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια συνήθως αναφέρονται ως «επισημασμένα» ή «κόκκινα» δάνεια.

Όπως έχει γίνει καλά κατανοητό τόσο από την εγχώρια όσο και από τη διεθνή εμπειρία, η ποιότητα των τραπεζικών δανείων είναι ένα κρίσιμο μέτρο αναφοράς συνυφασμένο με την ποιότητα του τραπεζικού τομέα. Η ανάλυση και η παρακολούθηση της εξέλιξης των μη εξυπηρετούμενων δανείων έχει μεγάλη σημασία, καθώς η επιδείνωση της ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρούς κινδύνους φερεγγυότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων. Με άλλα λόγια, όταν υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός μη εξυπηρετούμενων δανείων ή όταν καταγράφεται μια ταχεία αύξηση του ποσοστού αυτού, η χρηματοπιστωτική σταθερότητα προκαλεί αλυσιδωτές συνέπειες σε ολόκληρη την οικονομία. Για αυτό το λόγο, η διατήρηση ενός χαμηλού επιπέδου μη εξυπηρετούμενων δανείων, καθώς και η εξυγίανση του τραπεζικού τομέα μετά από περιόδους υφέσεων ή υπερβολικής αύξησης δανείων αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τους φορείς χάραξης πολιτικής τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία των μη εξυπηρετούμενων δανείων για τη βιωσιμότητα του τραπεζικού τομέα αλλά και τη γενικότερη χρηματοοικονομική σταθερότητα, ο σκοπός αυτής της εργασίας είναι η διερεύνηση των μακροοικονομικών παραγόντων που επηρεάζουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια στην Κύπρο, χρησιμοποιώντας τη μεθοδολογία Bayesian VAR. Επιπλέον, στη μελέτη υιοθετείται μια

πιο συγκεκριμένη προσέγγιση, καθώς τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια διαχωρίζονται σε δύο κατηγορίες: Αυτά των νοικοκυριών και αυτά των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων με στόχο να επιτευχθούν πιο ακριβείς εκτιμήσεις.

Επιπλέον, στόχος της μελέτης είναι να εξετάσουμε τη συμπεριφορά των μη εξυπηρετούμενων δανείων όταν αλλάζουν οι μακροοικονομικές συνθήκες, ελπίζοντας να ρίξουμε φως στο πώς αυτά θα εξελιχθούν τα επόμενα χρόνια.

Τα αποτελέσματα των εκτιμήσεων του οικονομετρικού υποδείγματος, υποδηλώνουν ότι οι καθοριστικοί παράγοντες των μη εξυπηρετούμενων δανείων ποικίλουν και είναι διαφορετικοί μεταξύ των δύο τομέων (νοικοκυριών και επιχειρήσεων). Συγκεκριμένα, οι συνθήκες χρηματοδότησης παρουσιάζονται να επηρεάζουν τόσο τα δάνεια των νοικοκυριών όσο και των επιχειρήσεων, αν και πιθανόν μέσω διαφορετικών καναλιών. Επιπλέον, ο ρυθμός της βιομηχανικής παραγωγής έχει αρνητική επίδραση στο ποσοστό των «κόκκινων» δανείων, υποδηλώνοντας ότι για να μειωθούν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια χρειάζεται σταθεροποίηση του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας. Τέλος, παράγοντες όπως ο δείκτης οικονομικού κλίματος δεν φαίνεται να καταγράφει σημαντικές επιπτώσεις στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

Εν κατακλείδι, στη μελέτη αυτή γίνεται μια πρώτη προσπάθεια εντοπισμού των μακροοικονομικών παραγόντων που πιθανόν να επηρεάζουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, με τα ευρήματα της μελέτης να μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην ευρύτερη προσπάθεια που γίνεται για μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, σε χαμηλά επίπεδα.

* Michail A. N. and Chr. S. Savva, "Determinants of Non-Performing Loans in Cyprus: A Bayesian VAR approach", Economic Analysis Paper, 03-18, October 2018

Νέα του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών και του Τμήματος Οικονομικών

Cyprus Economic Society:

Παρουσίαση Δρ. Γιώργου Συρίχα

Την 1^η Φεβρουαρίου 2019 διοργανώθηκε από την Εταιρεία Οικονομικών Μελετών συζήτηση με θέμα “The Cyprus Economic Panel 2019: Medium Term Outlook and Risks”. Στη συζήτηση συμμετείχε εκ μέρους του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) ο Δρ Γιώργος Συρίχας. Ο κ. Συρίχας είχε την ευκαιρία να παρουσιάσει τις οικονομικές προβλέψεις του ΚΟΕ για το 2019 και 2020, καθώς και τους κινδύνους και προκλήσεις που αντιμετωπίζει η κυπριακή οικονομία. Συνοπτικά αναφέρθηκε ότι πολλές είναι οι βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει η κυπριακή οικονομία και που προέρχονται τόσο από εξωγενείς όσο και από ενδογενείς παράγοντες. Από την μια η επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας, σε συνδυασμό με μια ενδεχόμενη άτακτη έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ε.Ε. αλλά και το διαχρονικό πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Κύπρο, δημιουργούν έντονες πιέσεις και αβεβαιότητα στην οικονομία του τόπου. Τονίστηκε πως θα πρέπει να βρεθούν άμεσες λύσεις για επίλυση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων, ώστε να αποφευχθούν μεγαλύτερες και εντονότερες πιέσεις από τον ευρωπαϊκό εποπτικό μηχανισμό στο μέλλον στα πλαίσια της εμβάθυνσης της τραπεζικής ένωσης.

Περισσότερες πληροφορίες στη συνέντευξη του Δρ. Γ. Συρίχα στο Insider, Philenews:

<http://www.philenews.com/oikonomia/anthropoi/article/660706/syrichas-meiga-kindynon-ga-tin-kypriaki-oikonomia>

Δοκίμια Οικονομικής Πολιτικής/Ανάλυσης

- 07-18 Christofides N. L. and Chr. Koutsampelas, ["Aspects of the social protection system in Cyprus: A process evaluation"](#)
- 06-18 Πολυκάρπου Α., ["Ενοποιημένη βάση δεδομένων των Ερευνών Οικογενειακού Προϋπολογισμού 1984/85, 1990/91, 1996/97, 2003, 2009 και 2015/16"](#)
- 05-18 Sotiriou Chr., A. Michopoulos and Th. Zachariadis, ["On the Cost-Effectiveness of National Economy-Wide Greenhouse Gas Emissions Abatement Measures"](#)
- 04-18 Michael M. and L. N. Christofides, ["The Impact of Austerity Measures on the Public-Private Sector Wage Gap in Europe"](#)

- 03-18 Michail A. N. and Chr. S. Savva, ["Determinants of Non-Performing Loans in Cyprus: A Bayesian VAR approach"](#)

Πλήρης κατάλογος των ΔΟΠ/ΔΟΑ βρίσκεται στην ιστοσελίδα:

<http://ucy.ac.cy/erc/el/publications/economic-policy-analysis-papers>

Περιοδικό Cyprus Economic Policy Review

Περιεχόμενα του τεύχους 12 (Δεκεμβρίου 2018)

[Financial knowledge among university students and implications for personal debt and fraudulent investments](#)

Panayiotis C. Andreou and Dennis Philip

[Forecasting economic activity in sectors of the Cypriot economy](#)

Nicoletta Pashourtidou, Christos Papamichael and Charalampos Karagiannakis

[Does housing wealth affect consumption? The case of Cyprus](#)

Nektarios A. Michail and George Thucydides

[Factors affecting housing prices: international evidence](#)

Christos S. Savva

6th RCEA Time Series Econometrics Workshop and 13th RCEA Bayesian Econometrics Workshop 22-23 Ιούνιος 2019

Τα πιο πάνω εργαστήρια θα πραγματοποιηθούν σε συνεργασία του Πανεπιστημίου Κύπρου και του Rimini Centre στις 22-23 Ιουνίου 2019 στη Λάρνακα, Κύπρο.

Τα εργαστήρια χρηματοδοτούνται από το Πανεπιστήμιο Κύπρου και το Υπουργείο Οικονομικών.

Οι ομιλητές του εργαστηρίου *Time Series Econometrics* θα είναι:

- Alexey Onatskiy (University of Cambridge)
- Peter Phillips (Yale University, University of Auckland, University of Southampton & Singapore Management University)
- Peter Robinson (London School of Economics & Political Science).

Περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να βρείτε στη διεύθυνση:

<http://rcea.org/wp-content/uploads/2019/02/6th-RCEA-Time-Series-Econometrics-Workshop.pdf>

Νέα του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών και του Τμήματος Οικονομικών

Οι ομιλητές του εργαστηρίου *Bayesian Econometrics* θα είναι:

- Gianni Amisano (Federal Reserve Board)
- Gary Koop (University of Strathclyde)

Περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να βρείτε στη διεύθυνση:

<http://rcea.org/wp-content/uploads/2019/02/13th-RCEA-Bayesian-Econometrics-Workshop-2019-CFP.pdf>

Νέο μέλος ΔΕΠ Τμήματος Οικονομικών

Στις 2 Σεπτεμβρίου 2019, θα αναλάβει καθήκοντα το νέο μέλος ΔΕΠ του Τμήματος ο Λέκτορας Ανδρέας Τρυφωνίδης, ο οποίος είναι σήμερα ερευνητικός συνεργάτης στο Humboldt University του Βερολίνου. Ο Ανδρέας Τρυφωνίδης απέκτησε το διδακτορικό του στο European University Institute της Φλωρεντίας και ειδικεύεται στα μακροοικονομικά και την οικονομετρία.

Επιτυχία Διδακτορικού Φοιτητή του Τμήματος Οικονομικών

Ο διδακτορικός φοιτητής του Τμήματος Οικονομικών Μηνάς Ιακώβου επιλέχθηκε από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου για να συμμετάσχει κατά το ακαδημαϊκό έτος 2018/19 στο «Πρόγραμμα Πρακτικής (Internship) της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, μέσα στα πλαίσια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης».

Προκήρυξη θέσεων Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων Τμήματος Οικονομικών

Το Τμήμα Οικονομικών ανακοινώνει ότι δέχεται αιτήσεις στα μεταπτυχιακά του προγράμματα που θα αρχίσουν το Σεπτέμβριο του 2019.

Εκατό (100) θέσεις στα μεταπτυχιακά προγράμματα του Τμήματος που οδηγούν στην απόκτηση μάστερ ή Διδακτορικού Διπλώματος ως ακολούθως:

- **14** θέσεις για **Μάστερ στην Οικονομική Ανάλυση** (Master in Economic Analysis – προσφέρεται στην Αγγλική γλώσσα)
- **30** θέσεις για **Μάστερ στα Νομισματικά και Χρηματοοικονομικά** (Master in Monetary and Financial Economics)

- **6** θέσεις για **Διδακτορικό στα Οικονομικά** (PhD in Economics)
- **50** θέσεις για το Διαπανεπιστημιακό μεταπτυχιακό πρόγραμμα επιπέδου **Μάστερ – Master in Business Economics (Technology, Innovation Management and Entrepreneurship – TIME MBE)**

Το Διαπανεπιστημιακό πρόγραμμα Master in Business Economics προσφέρεται από τα Πανεπιστήμια Κύπρου, Κρήτης και Wageningen, Ολλανδίας.

Τα δίδακτρα ανέρχονται στις €10000. Το πρόγραμμα προσφέρεται στην αγγλική γλώσσα. Σε όλους τους επιλεγέντες υποψηφίους θα παραχωρηθεί υποτροφία ύψους €4000.

Περισσότερες πληροφορίες για τα πιο πάνω προγράμματα μπορείτε να βρείτε στη διεύθυνση:

http://ucy.ac.cy/econ/documents/prokyriksi_metapyxiakon_programmaton_ECO_el.pdf

Η προθεσμία υποβολής αιτήσεων για όλα τα προγράμματα είναι μέχρι την Τετάρτη 3 Απριλίου 2019 και ώρα 12 το μεσημέρι. Η υποβολή των αιτήσεων γίνεται ΜΟΝΟ ηλεκτρονικά μέσω του συστήματος online application system του Πανεπιστημίου Κύπρου:

https://applications.ucy.ac.cy/postgraduate_appl/MNG_USE_RS.login_frm

Υποτροφίες Πανεπιστημίου Κύπρου και Συμμετοχή στο πρόγραμμα Erasmus + Master Loans

Το Πανεπιστήμιο Κύπρου προσφέρει αριθμό υποτροφιών για PhD και MSc εισερχόμενους φοιτητές. Για περισσότερες πληροφορίες στη διεύθυνση:

<http://www.ucy.ac.cy/graduateschool/en/postgraduate-studies/scholarships> και

http://www.ucy.ac.cy/graduateschool/documents/Anakoinwsis/ANAKOINOSIS_SMS/Agglik_i_Prokirixi_Earino_2019_2020.pdf.

Οι αιτητές για τα *αγγλόφωνα* προγράμματα μπορούν να αποταθούν για δάνεια για μεταπτυχιακές σπουδές στο πρόγραμμα Erasmus+ Master Degree Loans (περισσότερες πληροφορίες στη διεύθυνση:

<http://www.ucy.ac.cy/graduateschool/en/erasmus-loan-guarantee>).

Το πρόγραμμα προσφέρει δάνεια σε φοιτητές με ευνοϊκούς όρους αποπληρωμής για κάλυψη εξόδων ενός μεταπτυχιακού προγράμματος σε χώρα που συμμετέχει στο Πρόγραμμα Erasmus+.

ΚΕΝΤΡΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ – ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου είναι ένας ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός με στόχο την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης στα οικονομικά, κυρίως σε θέματα που ενδιαφέρουν την Κύπρο.

Στην πυραμίδα της διοικητικής ιεραρχίας του ΚΟΕ είναι το Συμβούλιο και το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο:

- Το Συμβούλιο απαρτίζεται από μέλη τα οποία προέρχονται τόσο από την ακαδημαϊκή κοινότητα όσο και εκτός αυτής. Το Συμβούλιο έχει συμβουλευτικό ρόλο και στηρίζει το έργο του ΚΟΕ εντός και εκτός του Πανεπιστημίου.
- Το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο απαρτίζεται από τους υπεύθυνους των ερευνητικών προγραμμάτων και μεριμνά για τη διεξαγωγή της έρευνας.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος:	Γιώργος Παντελή, Διευθυντής, Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών και Ευρωπαϊκής Ένωσης, Υπουργείο Οικονομικών
Μέλη:	Έλενα Ανδρέου, Καθηγήτρια, Διευθύντρια ΚΟΕ, Τμήμα Οικονομικών, Πανεπιστήμιο Κύπρου Μάριος Κληρίδης, Πρώην Γενικός Διευθυντής, Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα Μιχάλης Μιχαήλ, Καθηγητής, Τμήμα Οικονομικών, Πανεπιστήμιο Κύπρου Γιάννης Τυρκίδης, Ανώτερος Οικονομολόγος, Συγκρότημα Τράπεζας Κύπρου Γιώργος Κυριάκου, Διευθυντής, Τμήμα Οικονομικής Ανάλυσης και Ερευνών, Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος:	Έλενα Ανδρέου		
Μέλη:	Νίκος Θεοδωρόπουλος Παναγιώτα Λυσιώτου	Σωφρόνης Κληρίδης Θεοφάνης Μαμουνέας	Άντρος Κούρτελλος Χριστόφορος Πισσαρίδης

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

Θεόδωρος Ζαχαριάδης	Χρήστος Σάββα	Κώστας Χατζηγιάννης
Λούης Χριστοφίδης		

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Άντζελα Σιεκέρσαββα, τηλ. 22893660, email: shekersavva.angela@ucy.ac.cy

Οι απόψεις που εκφράζονται στα άρθρα του ενημερωτικού δελτίου είναι των συγγραφέων μόνο και δεν αντιπροσωπεύουν αναγκαστικά το ΚΟΕ. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή ή η μετάδοση, από οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο, όλου ή μέρους του ενημερωτικού δελτίου, με αναφορά στο παρόν δελτίο και τους συγγραφείς του άρθρου.

Η 'Οικονομική Έρευνα' κυκλοφορεί δύο φορές ετησίως και είναι διαθέσιμη σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα του ΚΟΕ <http://www.ucy.ac.cy/erc/en/publications/newsletter>